

Onkel Toms samvete

Text: Tomas Ögren

Illustration och redigering: Karin Ögren

Inspiratör och idégivare: Vide Ögren Hjalmers

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Nu ska du få höra en berättelse om en farbror som åkte till Indien och fick en tokig idé om barn och träd.

Tokig idé? Jaa, men som kanske inte var så tokig ändå...

Onkel Tom var en farbror som länge hade velat åka till Indien.

Så en dag, bestämde han sig. Nu åker jag! Det var bara ett problem. Han hade dåligt samvete. Tom visste ju, att om man flyger så släpper flygplanet ut gaser, och gaserna gör så att det bara blir varmare och varmare på jorden. Ju mer flygplan desto varmare blir det. Vad händer om det blir för varmt? Det ville han inte ens tänka på. Han åkte ändå...

Nu undrar du kanske vem Onkel Tom var? Tom bodde ensam i en liten stuga på landet där han en gång vuxit upp som barn. Han var dataingenjör och hade tjänat bra med pengar. Han var mycket sparsam och hade sparat så pass mycket pengar att han kunde sluta arbeta redan på sin 50-årsdag. Det tyckte han var skönt eftersom han inte tyckte så mycket om datorer. Han flyttade från den stora staden, tillbaka ut till landet där hans föräldrar bodde, där han trivdes bäst. Han hade sparat så mycket att han även kunde åka ut och resa då och då. Han hade inga egna barn men han tyckte mycket om att träffa barn och göra saker ihop med dem.

Flygresan var lång, men sen var det spännande att komma till Indien. Många var fattiga samtidigt som de var mycket snälla. De pratade vänligt, blev aldrig arga om man gjorde fel och man fick alltid var med om det var någon som hade fest eller bjöd på fika. Trots att de var fattiga hade kvinnorna vackra färgglada kläder som hette saris. Männen verkade tycka mycket om sina kvinnor och deras vackra saris men också mycket om sina mopeder och vespor som de stolt skjutsade sina kvinnor på. Det fanns stora marknader där man kunde köpa allt. Ingenting var dyrt. Där fanns många vackra tempel med heliga och visa kvinnor och män. Det som var lite besvärligt var att det var så varmt. Man kunde nästan inte vara ute mitt på dagen och det var så dålig luft att man började hosta.

En dag, när han satt och pratade med en vänlig Indier, som hette Sathya, förstod han att denne Indier hade planterat många träd eftersom det fattades så mycket träd i landet och i staden. Onkel Tom visste ju redan att träd var bra eftersom de kan ta bort den dåliga luften och göra att det inte blir så varmt. De kan dessutom andas in avgaserna från bilar och flygplan. Det konstiga med träd är att de kan förvandla avgaser till mat åt sig själva som gör att de växer och blir ännu större. De kan också andas ut syre som vi behöver för att andas. Nu blev Tom intresserad. Han hade ju fortfarande dåligt samvete. Då berättade Sathya att han hade en idé, nämligen att låta barn plantera träd. Nu blev Tom ännu mer intresserad. Hur kan barn plantera träd? Är de inte för små? Det är det vi får se, svarade Sathya och log.

Onkel Tom kunde inte glömma vad Sathya hade sagt. När det blev dags att åka hem hade Tom bestämt sig. Han skulle låta barn plantera träd på det ena eller andra sättet. Väl hemma fick han många fler idéer.

Han gick genast till skolan som låg i närheten av där han bodde. Där fick han syn på Pelle, en grannpojke.

-Hej Pelle!

-Hej Onkel Tom, var har du varit?

-I Indien.

-Va? Så långt bort. Är det sant. Vad gjorde du där?

-Alla möjliga saker. Men lyssna nu Pelle...

-Berätta, berätta om Indien. Jag vet nästan ingenting om Indien.

-Sen, sen ska ja berätta om Indien. Lyssna nu Pelle! Visst skulle väl du tycka det vore roligt att plantera träd?

-Plantera träd?

-Ja, plantera träd.

-Vad menar du, jag fattar ingenting?

-Vore det inte kul att plantera ett träd?

-Kanske det. Men hur gör man?

Det hade inte Tom tänkt på. Hur planterar man egentligen ett träd?

-Jo, man gräver nog en grop och sen sätter man trädet i gropen?

-Ok, men var får man trädet ifrån och hur vet man att det klarat sig när man grävt ner det?

Pelle tyckte att Tom hade fått en tokig idé, men han sa inget eftersom han inte ville göra Tom ledsen.

-Min lektion börjar nu. Hej då Tom, sa Pelle och vinkade. Jag ska fundera på saken.

Tom gick hem, lite modstulen. Han insåg att idéer var bra men man måste ha lite kunskap också. Nästa dag gick Tom till biblioteket och lånade hem allt han kunde hitta om trädplantering, om olika träd och om all nytta träden gör.

Han satt långt in på natten och läste och när han vaknade insåg han att han hade somnat med huvudet i en bok. Inte den bästa huvudkudden precis.

Men nu! Nu visste han hur han skulle göra.

Han gick till sin kompis Gösta, som var bonde. De hade varit kompisar sedan de var barn och hade lekt mycket tillsammans. Gösta hade tagit över gården eftersom föräldrarna var gamla. Gösta hade byggt sig ett nytt hus så föräldrarna kunde bo kvar i sitt gamla hus. De trivdes alla bra med sina djur och sina odlingar. Han kunde odla nästan all mat han behövde för både sig själv och för sina föräldrar. Vid betesmarken rann en å ner till en sjö där Gösta och Onkel Tom badade ofta som barn och även som vuxna.

-Hej Gösta! ropade Tom till sin vän som var ute och vattnade sina odlingar.

-Hej Tom! Välkommen hem. Hur har du haft det?

-Fantastiskt! Jag ska berätta mer sen. Jag ser att du har korna ute på vårbete nu.

-Javisst, de är så glada.

-Jo, jag var på biblioteket igår och läste om hur bra det är med träd i betesmarken.

-Ja, jag har faktiskt funderat på det ibland men det har aldrig blivit av att plantera några träd här.

-Jag skulle kunna hjälpa dig så att det blir av. Vad skulle du vilja ha för träd?

-Åh, jag tycker det skulle vara väldigt vackert med ett par björkdungar ner mot ån där borta.

-Ja, björk är fint, och kanske några pilar nere vid vattnet. Pilar kan ju faktiskt växa i vatten och då kan man hoppa från grenarna ner i vattnet.

-Ja, det vore snyggt och så får kossorna lite skugga också. Hoppa från grenarna, ha! det lär nog dröja innan de blir så starka att du kan hoppa från dem, sa Gösta och skrattade och Tom skrattade med.

-När skulle det passa att vi kom?

-Vilka vi menar du?

-Jag och några medhjälpare.

-Ni kan ju komma när ni vill, men vi måste väl förbereda oss lite först?

-Javisst, vi måste täcka marken, skaffa spadar och nät som vi ska skydda träden med så inte korna äter upp trädplantorna. Stödpinnar får vi inte glömma. Vattna behöver vi nog inte göra eftersom de ska växa så nära ån.

-Men, hur ska vi få tag i trädplantor?

-Jo, du vet kalhygget på andra sidan sjön, där skogsbolaget huggit ner nästan alla träd, där har det kommit upp massor med björkplantor som de ändå ska röja bort. Där kan vi ta.

-Oj, du verkar ju ha tänkt på allt.

-Inte riktigt allt... Jag hör av mig när det är dags.

-Men du Tom, vilka är de där medhjälparna du skulle ta med?

-Det får du se då, sa Tom med en hemlighetsfull blinkning. Hej då kompis, vi ses snart.

Tom vinkade till Gösta och började gå stigen hem mot sitt eget hus. Medan han gick fundrade han för fullt på sina trädplaner. Han var lite osäker på hur han skulle få tag i pilplantor men han var säker på att det skulle ordna sig

Nästa dag gick han tidigt till skolan, innan barnen hade kommit. Han ville prata med läraren i lugn och ro. Hon var redan på plats.

-Goddagens!

-Hej Tom! Är du uppe så tidigt. Vad har du på hjärtat?

- Hej Alva! Ja, jo jag hade en sak att föreslå.

-Nu blir jag nyfiken.

Onkel Tom berättade för läraren om sin idé om trädplantering på en friluftsdag och när han slutat berätta tittade läraren på honom en lång stund.

Alva var en gladlynt men ibland mycket sträng lärare.

Onkel Tom blev orolig. Tyckte hon att det var en helt galen idé? Han kände hur svetten bröt fram i pannan. Men så utbrast hon:

-Nä, men Tom! Det är ju en strålande idé!

-En dag ute i naturen på en bondgård... och plantera träd, som är så viktigt.

Det gör vi!

Tom blev så glad att han kramade om läraren. Hon pratade på entusiastiskt.

-Då beställer vi skjuts och så gör vi matsäck, alla föräldrar måste förstås informeras. Det här blir kul, Tom.

Alva gick med lätta steg bort till sitt skrivbord för att titta i sin kalender.

-Skulle den 17 maj passa bra? Det är om en månad ...

Alva pratade på och Tom kände sig lugn och lycklig. Det här skulle bli bra.

Så den 17 maj kom bonden Gösta med sin traktor och alla barn fick plats på flaket. Några föräldrar cyklade vid sidan om. Det var en fin vårdag och när de hade planterat klart och skyddat träden med nätstängsel fick de barn som så önskade ta med sig en trädplanta hem som de kunde plantera och skydda.

Nu undrar kanske nu vad bonden Gösta tänkte när han fick höra att det var barn som skulle komma och plantera. Han blev jätteförvånad! Men pilplantorna då? Hur fick Tom tag i pilplantor? Ja, det berättar inte berättelsen men du kanske har några egna tankar om det eller något annat som du kommit att tänka på?

Barnen blev förstås äldre, men fortsatte att plantera träd tillsammans. Här ser du Pelle och Tove som planterar fyra träd. Onkel Tom, han hittade alltid nya barn som ville plantera träd.

Snipp snapp snut så var sagan slut.

Visste du förresten att Onkel betyder farbror. Farbror kan ju vara dels vilken farbror som helst men det kan också vara fars (pappas) bror. Onkel Tom hade fått smeknamnet onkel av sina brorsbarn.

Lite fakta om träd och deras betydelse

Ett hundraårigt träd, som har god tillgång till sol och vatten, andas (genom löv eller barr) in ungefär 10 000 liter luft inklusive avgaser vilket motsvarar 18 kg koldioxid. Denna koldioxid omvandlar trädet till 13 kg syre som vi människor andas in. Dessutom omvandlar den luften och avgaserna till 12 kg kolhydrater som gör att trädet växer och blir ännu större och kan minska den globala växthusgasen koldioxid ännu mera.

Källa: Olavi Huikari; The miracle of Trees, Wooden Books LTD 2012.

Global betyder hela planeten, hela vår jord. Vet du att vår jord heter Tellus? Global uppvärmning innebär att hela jorden nu håller på att bli varmare och varmare. Så nu måste vi göra något, plantera träd t ex.

Vad kan träden ge mer?

- Virke
- Möbler
- Mediciner
- Sänka temperaturen
- Ta upp mineraler till växter genom rötterna
- Skydd mot uttorkning av marken
- Ge blommor till bina
- Vara boplatz för många djur
- Papper
- Tändstickor
- Ta bort luftföroreningar
- Ge skugga och vindskydd
- Ge näring till marken när löven faller
- Ge blommor till bina
- Bär till fåglar och människor
- Inte minst möjligheter för barn (och vuxna) att klättra i

Kan du komma på något mer som träd kan vara bra till?

Ta gärna reda på lite om pilträdet, det är mycket intressant och om björken som är vårt tredje vanligaste träd.

Vilka är de två vanligaste tror du?

Att plantera ett eget träd

Om du själv vill plantera ett träd så kan man antingen köpa eller önska sig en trädplanta eller skaffa frön (lite svårare men med tålamod brukar man lyckas) eller få tillåtelse att gräva upp en planta där det finns gott om småträd. Sen kan du ju alltid göra som onkel Tom, gå till biblioteket och låna böcker om trädplantering.